

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 67 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuva gerokai viršija Europos Sąjungos šalių vidurkį pagal mokinių bent kartą gyvenime, nepaskyrus gydytojui, vartojusių raminamųjų ar migdomųjų vaistų (Lietuvos rodiklis siekia 20 proc., Europos Sąjungos šalių vidurkis – 6,6 proc.), naujųjų psichoaktyviųjų medžiagų (Lietuvos rodiklis siekia 7 proc., Europos Sąjungos šalių vidurkis – 4 proc.), rūkusių elektronines cigaretes (Lietuvos rodiklis siekia 65 proc., Europos Sąjungos šalių vidurkis – 40 proc.), mokinių, kurie būdami 13 metų ar jaunesni surūkė pirmąją cigaretę (Lietuvos rodiklis siekia 33 proc., Europos Sąjungos šalių vidurkis – 18 proc.) ir pirmąją elektroninę cigaretę (Lietuvos rodiklis siekia – 19,5 proc., Europos Sąjungos šalių vidurkis – 11 proc.).

Mokinių priklausomybė nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų gali įgauti pandemijos mastus, narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis prekiaujama mokyklose, tai daro net ir patys mokiniai, 20 proc. paauglių nurodo galintys lengvai gauti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vos per 20 minučių.

Lietuvos Respublikos Seimas 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-1765 patvirtino Valstybinę narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programą, kurioje numatė ilgalaikius, subalansuotus valstybės politikos tikslus, uždavinius ir jų įgyvendinimo kryptis, kurios padėtų mažinti narkotikų, tabako ir alkoholio paklausą, pasiūlą bei žalą asmeniui ir visuomenei. Šioje programoje akcentuota, kad reikšminga vaikų ir jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos dalis yra užimtumas. Siekdama skatinti vaikų ir jaunimo užimtumą, valstybė nuo 2015 m. tikslingai skiria lėšas savivaldybėms diegti neformaliojo vaikų švietimo krepšelį.

2023 m. gegužės 23 d. Lietuvos Respublikos Seimas nutarimu Nr. XIV-1982 „Dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų patvirtinimo“ Valstybinę narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programą pripažino netekusiu galios, o minėtoje Nacionalinėje darbotvarkėje Lietuvos Respublikos Seimas nebeakcentavo neformalaus vaikų švietimo reikšmės.

Pastebėtina, kad dar 1997 m. Islandija, kaip dabar Lietuva, turėjo didelių problemų su vaikų ir jaunimo priklausomybėmis alkoholiui bei narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. Šalis išgyveno gilią demografinę krizę, tačiau nuo 1998 m. Islandija visiškai pakeitė savo švietimo politiką ir pradėjo masiškai investuoti į nacionalinę vaikų užimtumo programą. Per 14 metų Islandijoje alkoholio vartojimas tarp paauglių krito nuo 42 proc. iki 5 proc., rūkymas sumažėjo nuo 23 proc. iki 3 proc., išlaidos sveikatos apsaugai buvo sumažintos trečdaliu, o šiuo metu Islandija netgi patenka į pasaulio laimingiausių šalių trejetą.

Deja, Lietuvoje neformaliajam vaikų švietimui šiandien skiriamas nepakankamas dėmesys ir finansavimas. Šiuo metu, Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. V-46 patvirtintu Neformaliojo vaikų švietimo programų finansavimo ir administravimo tvarkos aprašu, vienam neformalaus vaikų švietimo programoje dalyvaujančiam vaikui nustatytas krepšelio dydis yra nuo 15 iki 20 Eur. Toks krepšelio dydis tik dalinai kompensuoja tėvų išlaidas už jų vaikų būrelių lankymą, o dažnu atveju vaikai visai negali eiti į jiems patrauklius būrelius, nes nepasiturinčios šeimos neturi pinigų ir neišgali susimokėti už vaikui

patinkantį būrelį. Pavyzdžiui vienos sportinės veiklos – baseino – užsiėmimo kaina vienam vaikui mėnesiui, einant kartą per savaitę, yra apie 80 Eur.

Nors 2020 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ patvirtintos Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos 46.3 punkte nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė plėš neformaliojo vaikų ugdymo krepšelio aprėptį, kad 80 proc. vaikų lankytų bent vieną neformaliojo ugdymo veiklą, tačiau Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. sausio 19 d. įsakyme Nr. V-62 patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2023–2025 metų strateginio veiklos plano priemonės „Padidinti neformaliojo vaikų švietimo įvairovę, prieinamumą ir kokybę“ įgyvendinimui kasmet numatyta tik po 17 mln. eurų biudžeto asignavimų. Šiomis lėšomis neformaliojo vaikų ugdymo krepšeliu galėtų pasinaudoti tik apie 90 tūkst. iš 344 412 Lietuvos vaikų, lėšų neformaliojo vaikų ugdymo krepšeliui skiriama tik 27 proc. vaikų, nors Lietuvos Respublikos Vyriausybė numachiusi plėsti neformaliojo vaikų ugdymo krepšelio aprėptį, kad 80 proc. (275 tūkst.) vaikų lankytų bent vieną neformaliojo ugdymo veiklą. Akivaizdu, kad nėra sudarytos finansinės paskatos ir galimybės pakankamam neformaliajam vaikų švietimui.

Remiantis Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (<http://www.svis.smm.lt/neformalus-vaiku-svietimas/>) pateiktais statistiniais duomenimis apie 129 tūkstančiai Lietuvos vaikų iš viso nedalyvauja nė vienoje neformaliojo vaikų švietimo programoje ir tai sudaro virš 37 proc. nuo visų Lietuvos mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus. Akivaizdu, kad vaikų dalyvavimas neformaliojo švietimo veiklose yra nepakankamas. Taipogi nepakankamos ir valstybės finansinės paskatos, sukuriančios prielaidas aktyvesniam vaikų dalyvavimui neformaliojo švietimo veiklose, tenkinant jų poreikius bei interesus šiuolaikinėje visuomenėje.

Įstatymo projektu siekiama nustatyti neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų dydžio matą, kuris būtų bazinė socialinė išmoka ir kurios dydį Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo nustatyta tvarka tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Be to, Įstatymo projektu siūloma numatyti neformaliajam vaikų švietimui vienam vaikui per mėnesį skirti ir mokėti ne mažesnę nei 1,45 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoką, tai yra 71,05 Eur per mėnesį vienam vaikui. Tokiu būdu būtų skatinamas ir didinamas vaikų dalyvavimas neformaliojo švietimo veiklose, sudarant pakankamas finansines paskatas ir galimybes.

Įstatymo projektas tikslas – skatinti ir didinti vaikų užimtumą, nustatant įstatymo nuostatose neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų dydžio matą bei padidinti vienam vaikui per mėnesį skiriamos išmokos dydį.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorius Lietuvos Respublikos Seimo narys Vytautas Bakas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Švietimo įstatyme šiuo metu nėra nustatytas neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų dydžio matas bei vienam vaikui per mėnesį skiriamos išmokos dydis. Neformalaus vaikų švietimo programoje dalyvaujančiam vaikui krepšelio dydis nustatytas Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. V-46 patvirtintame Neformaliojo vaikų švietimo programų finansavimo ir administravimo tvarkos apraše.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma nustatyti neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų dydžio matą, kuris būtų bazinė socialinė išmoka ir kurios dydį Lietuvos Respublikos socialinės paramos

išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo nustatyta tvarka tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, o taip pat Įstatymo projektu siūloma numatyti neformaliajam vaikų švietimui vienam vaikui per mėnesį skirti ir mokėti ne mažesnę nei 1,45 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoką, tai yra 71,05 Eur per mėnesį vienam vaikui.

Priėmus Įstatymo projektą, būtų skatinamas ir didinamas vaikų dalyvavimas neformaliojo švietimo veiklose, sudarant pakankamas finansines galimybes, o taip pat būtų realiai įgyvendinamas 2020 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ patvirtintos Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos 46.3 punkte nustatytas siekis plėsti neformaliojo vaikų ugdymo krepšelio aprėptį, kad 80 proc. vaikų lankytų bent vieną neformaliojo ugdymo veiklą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Siūlomas projektas kriminogeninei situacijai ir korupcijai neigiamos įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Projektas verslo sąlygoms ir jo plėtrai neigiamos įtakos neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie šios srities teisės aktai tebegalioja (pateikiamas šių aktų sąrašas) ir kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar panaikinti, priėmus teikiamą projektą.

Priėmus teikiamus įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti, panaikinti ar priimti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymų lydimųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys.

Įstatymui įgyvendinti reikės pakeisti Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. V-46 patvirtintą Neformaliojo vaikų švietimo programų finansavimo ir administravimo tvarkos aprašą.

13. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymo įgyvendinimas (pateikiami įvertinimai artimiausiems metams ir tolesnei ateičiai).

Pagal preliminarious skaičiavimus, Įstatymo projekto įgyvendinimas pareikalaus apie 156 mln. Eur. valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.
Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinės paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis yra „neformalaus vaikų švietimo programa“, „vaikų užimtumas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:
Nėra.